

NORGES VASSDRAGS- OG ENERGIDIREKTORAT
(NVE)
Postboks 5091 Majorstua
0301 OSLO

Dato	05.09.2024
Vår referanse	2024/39324-6
Dykkar referanse	3c597b42-e49e-40a9-8e02-
Sakshandsamar	4d1f78254813
E-post	Bjørnar Tjoflot
Telefon	Bjornar.Tjoflot@vlfk.no
	99100814

Høyringsuttale til detaljplan for Fardalselvi kraftverk i Sogndal kommune

Bakgrunn

NVE har sendt detaljplan for Fardalselvi i Sogndal kommune på høring. Sognekraft produksjon AS har sendt detaljplanen til NVE for vurdering. Konsesjonen til kraftverket vart først gjeve i 2015 og NVE har sidan gjeve forlenga byggefrist til februar 2025.

Detaljplanen for miljø og landskap skildrar planane for kva som skal byggjast. NVE skal godkjenne detaljplanen før arbeida kan starte. Høyringspartane, inkludert Vestland fylkeskommune, er bede om å gje tilbakemeldingar og innspel til detaljplanen. Konsesjonen ligg til grunn for høyringa og er ikkje gjenstand for ny høyring.

Detaljplanen og vedlegga ligg på NVE sine nettsider.

Skildring av tiltaket

Fardalselvi kraftverk er eit småkraftverk som er planlagt bygd med nedgrave/sprengt røyrgate, på om lag 2210 m, frå inntak og dam i Fardalselvi ved kote 275, til kraftstasjon ovanfor Fardalsfossen på kote 74. Kraftverket skal ha installert effekt på 3,6 MW og vil kunne produsere 9,1 GWh/år.

Det er krav om minstevassføring på 160 l/s på sommaren og 40 l/s på vinteren.

Vurdering

Vi legg til grunn at søkjar og energimynde har set seg inn i Regional plan for fornybar energi 2023-2035, Regional plan for klima 2022-2035 og Regional plan for vassforvalting for Vestland vassregion 2022-2027.

Kulturminne og kulturmiljø

Vestland fylkeskommune har vurdert saka som regional kulturmiljøstyresmakt.

Løyve til inngrep i automatisk freda kulturminne

Tiltak i samband med utbygging av Fardalselvi kraftverk er i konflikt med tre kulturminne, som er automatisk freda i medhald av lov 1978 nr. 50 om kulturminner (kulturminnelova) § 4 første ledd. Kulturminna er registrert med id. nr. i Riksantikvaren sin nasjonale kulturminnedatabase Askeladden.

Vi viser til søknad datert 19.04.24 frå Sognekraft AS om å gjennomføre tiltak på Kulturminne ID 222209 – Dyrringsspor, gbnr. 69/4, KulturminneID 223951 - Busetjingsspor, gbnr. 67/2 og KulturminneID ID.nr. 223988 – Gravminne på gbnr. 71/1 i Sogndal kommune, Vestland fylke.

I samband med utbygging av Fardalselvi kraftverk har Vestland fylkeskommune i brev av 04.06.24 gitt løyve til inngrep i automatisk freda kulturminne, KulturminneID 222209, KulturminneID 223951 og KulturminneID ID.nr. 223988 i Sogndal kommune, jf. avmerking på situasjonsplan datert 15.04.24. Vedtaksbrev (Digisak id.245213) og situasjonsplan er vedlagt.

Dersom det under realisering av tiltaket blir oppdaga eller kjem fram andre automatisk freda kulturminne enn dei tillatinga gjeld for, skal de straks stanse arbeidet i den utstrekning det kan røre desse. De skal varsle Vestland fylkeskommune, jf. kulturminnelova § 8 andre ledd og vi avgjer så snart som mogleg og seinast innen 3 veker om arbeidet kan fortsette og eventuelle vilkår. Tillatinga gjeld berre det tiltaket de har søkt om og fell bort dersom tiltaket ikkje er iverksett innan 1 år frå dette brevet er motteke.

Vilkår for dispensasjonen

Tillatinga er gitt på følgande vilkår:

Universitetsmuseet i Bergen, ved fornminneseksjonen skal før anleggsstart gjere ei arkeologisk gransking av dei nemnde kulturminna.

Arealbruksplan – kulturminna er ikkje merka av på kartet

Dei automatisk freda kulturminna som utbygginga kjem i konflikt med og som det er søkt om dispensasjon for, må vere synleg på arealbruksplanen. Vi kan ikkje sjå at dei er merka av på kartet, sjølv om det står at grønt felt skal vise område med kulturminne. Vi ber om at dette vert retta opp i.

Skildring av kulturminna

Tidlegare Sogn og Fjordane fylkeskommune gjennomførte ei arkeologisk registrering i tiltaksområde før røyrgate i 2016, og det vart påvist tre lokalitetar med automatisk freda kulturminne. Riksantikvaren gav dispensasjon frå kulturminnelova i vedtak datert 25.01.2017 med løyve til inngrep i dei tre kulturminna med vilkår om arkeologisk utgraving. Løyvet er ikkje lenger gyldig, og Sognekraft har sendt ny dispensasjonssøknad.

KulturminneID 222209 - Lokalitet 1: Fardal gnr. 69, bnr. 4

Dyrkingsspor

Førhistoriske dyrkingslag blei påvist i ei 35 meter lang sjakt. Gjennom heile sjakta vart det påvist fleirfasa dyrkingslag. Eit rydningslag i botn (lag 5) låg 1, 95 cm djupt. Laget vart datert til eldre bronsealder (1410 – 1225 f. Kr). Lag 3, høgare oppe i profilen vart datert til romertid (75 - 235 e. Kr).

KulturminneID 223951 - Lokalitet 2: Hagen gnr. 67, bnr. 2

Busetjingsspor

På lokaliteten vart påvist 11 førhistoriske strukturar, ein eldstad, ei tilnærma rund bygning med seks stolpehol og to moglege vegggrøfter. Eit av stolpehola til bygninga vart datert til overgangen mellom yngre bronsealder og førromersk jernalder (785 – 520 f. Kr).

KulturminneID 223988 Lokalitet 3: Vatlestad gnr. 71, bnr. 1

Gravminne

På lokaliteten vart det funne eit einegga sverd og ein meisel i jern. Gjenstandane låg ca. 20 cm under torva. Sverdet er typologisk datert til yngre jernalder i merovingertid eller tidleg vikingtid. Funnet er tolka til å vere ein overpløyd grav frå yngre jernalder.

KulturminneID 171936 (fjernet)

På gnr. 69 bnr. 13 er det tidlegare gjennomført arkeologiske registreringar i samband med utfylling av masser frå Sogndal transformatorstasjon. I samband med undersøkinga vart det påvist førhistoriske dyrkingsspor frå jernalder. (Kulturminne id.171936). Lokaliteten vart frigjeven av fylkeskommunen i 2013 og er difor ikkje i konflikt med tiltaket.

Etterreformatoriske kulturminne

Vegfar

Et gammalt vegfar går opp dalen gjennom heile tiltaksområde. I detaljplanen står det at vegen var i bruk fram til 1960-70 talet då det kom ny veg opp dalen. I dag er restane etter vegbana lite synleg i terrenget, men enkelte stader som lengst nord i tiltaksområde ved Hjelmaset og Murahaug er vegen godt synleg. Vegbana er her fint oppmura.

Lengst sør i tiltaksområde på Fardal gbnr. 69/1 er vegbana godt synleg med stabbesteinar ut mot den bratte skråninga ned i juvet mot Fardalselva. På gbnr. 69/4 ovanfor lokalitet 1 (id. 222209) er vegbana etter gamlevegen godt synleg. Lenger oppe på gbnr. 69/5 går det ein klopp over ei lita grov. Denne må truleg reknast som ein del av gamlevegen.

I detaljplanen står det at der vegen ikkje er omgjort til dyrka mark er den anten i bruk som landbruksveg eller under attgroing. Tiltakshavar har målt inn og kartfesta dei synlege murane på vegtraseen vist i figur. 2.2 i detaljplanen.

I detaljplanen kjem det fram at røyrkata kryssar vegfaret nokre stader, sjølv om det er forsøkt å ta omsyn til vegfaret, særleg der det er synlege murar. Ein stad ein ikkje har lukkast med å tilpasse røyrkata er mot murane i vegfaret øvst i røyrtrase ved pel 2180.

Vurdering

Fylkeskommunen har tidlegare uttalt at gamlevegen som går opp i Øvstedalen er eit viktig kulturminne som det må takast særskild omsyn til. Gamle vegfar er viktige historieforteljande element i kulturlandskapet som fortel om eldre tiders ferdsel i landskapet. Vegfar er vanskeleg å tidfeste, men vi veit at fleire av dei kan ha høg alder. Vestland fylkeskommunen meiner det er særskild uheldig at ein ikkje har klart å justere røyrtrase for å unngå konflikt med vegfaret, til dømes ved pel 2180 der det er synlege murar. Vi ber Sognekraft på nytt å vurdere om dei kan justere røyrtrase slik at ein unngår å skade på vegfaret her.

Der det synlege vegfaret kjem tett på tiltaket må den merkast i felt før anleggsstart for å sikre den mot inngrep. Sognekraft bør gjere underentreprenørar kjend med vegfaret. Det skal ikkje førekome maskinell ferdsel i område der traseen etter gamlevegen er synleg. Vegen er ikkje dimensjonert for tunge anleggsmaskiner, og det er slik stor fare at den kan bli øydelagd.

Kabelgrøft for nett-tilknyting

Dette tiltaket ser ut til å vere ei endring som vi ikkje har hatt til vurdering tidlegare. Dersom trase for kabelgrøft kjem i konflikt med det gamle vegfaret må traseen justerast.

Steingardar og rydningsrøysar

Under registreringa vart det påvist steingardar mellom Vatilestad og Hagen gbnr. 71/1 og 69/9. Desse vil verte direkte råka av planlagd tiltak. Spor etter eldre driftsformer i kulturlandskapet er viktige kjelder til informasjon om og oppleving av vår nære forhistorie. Under anleggsarbeidet må ein så langt det er mogeleg unngå inngrep i steingardar og rydningsrøysar. Vi ber om at rydningsrøysar og steingardar vert lagt opp att opp etter ein har gått igjennom dei.

Fysisk aktivitet og inkludering

Me kan ikkje sjå at ordet friluftsliv er nemnt i rapporten (gjort unntak for i samandraget).

Det blir viktig å vurdere om gamal ferdselsveg skal sikrast og merkast som ei historisk ferdselsåre, - som også kan bli teke i bruk på heile eller deler av strekninga.

Kanalisering av ferdsel, gjennom skilting og merking av stiar og løyper vil både skåna naturen, og gi trygg tilkomst. Dette må koordinerast m.a. med grunneigarane, historielag/turlag og kommunen.

Kyst og Fjordlandskap

Det er bra at Fardalsfossen ikkje råkast au utbygginga.

Med helsing

Sølve Dag Sundbø
seksjonsleiar
NPI - Grøn næringsinfrastruktur

Bjørnar Tjøflot
rådgjevar
NPI - Grøn næringsinfrastruktur

Brevet er elektronisk godkjent og har difor inga handskriven underskrift

Vedlegg

- 1 Vedtaksbrev - innvilga søknas om dispensasjon frå kulturminnelova**
- 2 Situasjonsplan datert 15.04.24**

Kopi til:

SOGNDAL KOMMUNE	Postboks 153	6856	SOGNDAL
STATSFORVALTAREN I VESTLAND	Njøsavegen 2	6863	LEIKANGER